

KO E MALU 'I HE MOFUIKÉ 'A E *fānau iikí*

plunket
whānau āwhina

FIX. FASTEN.
DON'T FORGET.

Toka
Tū Ake
EQC

Ko e Ngaahi Mofuiké mo *Nu'u Sila*

Na'e 'ikai ta'e'uhinga hono ui fakatenetene 'o Aotearoa Nu'u Sila 'ko e ngaahi 'otu motu ngalulú'. 'Oku fakafuofua ke hoko 'i hotau fonuá 'i he ta'u kotoa pē **ha ngaahi mofuike 'e 150** 'oku mālohi fe'unga ke ongo'i 'e he kakaí.

Ko e lahi taha 'o e ngaahi mofuiké 'oku si'isi'i pē 'enau uesia kitautolú, ka neongo iá 'oku lahi 'a e ngaahi mofuike kimuí ni mai na'a nau fakatupu ha maumau lahi ki he ngaahi koloá mo fakatupu lavea ki he kakaí.

'Oku tau 'ilo'i 'e toe hoko mai ha mofuike fakatu'utāmaki 'e taha, ka 'oku 'ikai ke tau 'ilo'i pau 'a e taimí pe feitu'ú. Ko e me'a 'oku tau 'iló, 'e tokoni 'etau teuteu he 'ahó ni ke malu'i ai ho 'apí mo ho fāmilí.

'Oku vave mo faingofua 'a hono ngaohi 'a e loki ho'o tamá ke malu ange 'i he ngaahi mofuiké.

'E lava ke lavea 'a e fānaú 'i ha tō ha ngaahi me'a lolotonga e ngalulu 'a e mofuiké, ko ia 'oku fiema'u ke tau ngaohi honau 'ātakaí ke malu ki he lahi taha 'e ala lavá. Ko ha ngaahi sitepu mahu'inga 'eni 'e ono ke fakahoko 'i he loki ho'o tamá ke malu ange ai.

- Faka'aonga'i ha ngaahi palāketi pe me'a ha'i ke **fakama'u 'aki ha ngaahi nāunau fale mā'olunga mo mamafa** ki he ngaahi me'a fakama'u 'i he holisí. Vakai ki he peesi hono hokó ke 'ilo'í 'a e founda ki aí.
- Fokotu'u 'a e **mohenga pēpē fakataimi (bassinet), mohenga pēpē pe mohenga ho'o tamá ke mama'o me'i he ngaahi matapā teké**—'o lelei taha ke fakafalala ki ha holisí tu'uloto.
- Tautau ha ngaahi fakatātā pe laupapa ke mama'o me'i he feitu'u 'oku mohe ai ho'o tamá** ke 'oua 'e tō ha me'a ai.
- Fakapapau'í 'oku **tautau lelei 'i ha ngaahi huka fe'unga** ki ha fa'ahinga fakatātā pe sio'ata teuteu 'i he lokí ('o 'ikai 'i ha ngaahi fo'í fa'o tāutaha).
- 'Unuaki'í ha ngaahi me'a mamafa me'i ha ngaahi funga laupapa mā'olunga** ki ha feitu'u malu mo mā'ulalo ange.
- Kapau 'oku 'i ai ha va'e 'o e mohenga pēpē pe mohenga 'o ho'o tamá, **fakapapau'í 'oku loka'í kinautolu** ke tokoni ki hono ta'ofi 'o e mohenga pēpē pe mohengá me'i ha'ane nga'unu holo lolotonga 'a e lulu 'a e mofuiké.

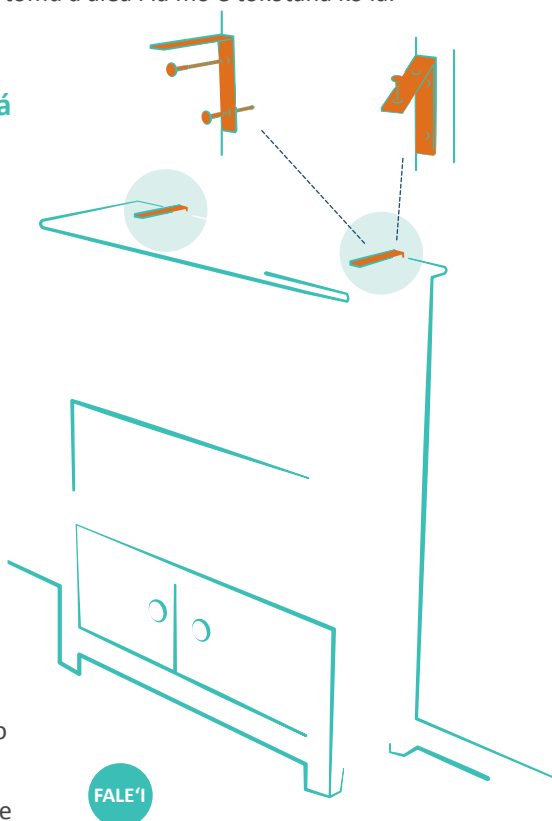
Fakama'u 'o e nāunau fale mā'olunga mo mamafá

'E lava ke ngangana ki lalo 'a e ngaahi me'a 'i he ngaahi nāunau fale hangē ko e toloa mo e tuku'anga tohi lolotonga ha lulu 'o ha mofuike (pe kapau 'oku feinga ha ki'i leka ke ne kaka sitepu 'iate kinautolu). Ko e me'amālié he 'oku faingofua pē 'a e me'a ke fai ke malu ange ai 'a e ngaahi me'a ko 'ení.

Kapau 'okú ke nofo totongi, 'oku totonu ke kei faka'atā atu pē 'e he lenilootí ke ke fakama'u 'a e ngaahi nāunau lalahi mo mamafá ke nau malu ange. Tokanga ke tomu'a alea'i ia mo e tokotaha ko iá.

Founga 'o hono fakama'u 'o e nāunau fale mā'olunga mo mamafá

1. Faka'ilonga'i 'aki ha peni vahevahe 'a e feitu'u 'i 'olunga 'i he holisi 'oku a'u ki ai 'a e konga ki 'olunga 'o e nāunaú, pea 'unuaki'i 'a e nāunaú ke mavahe me'i he holisi.
2. Tātaai 'a e holisi 'o fakafanongo ki ha ongo matolu ange 'a e tu'u'anga 'o e tokotu'ú. Te ke ala lava foki 'o faka'aonga'i ha mīsini 'ilekitulōnika ki hono kumi 'o e tokotu'ú.
3. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fo'i sikalu 63mm 12-gauge ke fakama'u 'aki ha ngaahi fo'i palāketi ukamea ki he ngaahi tokotu'u 'i he holisi. Ke fakapuliki 'a e ngaahi fo'i palāketi ha'í, fakapipiki kinautolu ki ha ngaahi fo'i fuo L hanga-ki-lalo, 'o fakahanga ki lalo 'i he holisi 'a e uma 'o e palāketi.
4. 'Unuaki'i fakafoki 'a e nāunau falé ki he holisi.
5. Sikalu'i leva 'a e uma 'e taha 'o e palāketi ki he nāunaú 'aki ha ngaahi fo'i sikalu 15-25mm 8-gauge.

FALE'I

Kapau 'oku 'ikai ke ke fie fakama'u ha sikalu ki ha nāunau fale, 'oku lava ke ma'u 'a e ngaahi me'a fakapipiki me'i he ngaahi falekoloa langá pe 'i he 'initaneti. Fakapapau'i 'oku fakafe'unga 'a e ngaahi palāketi pe me'a ha'í ki he lahi 'o e nāunau 'okú ke ha'í.

Ko hono 'ai ke malu ange 'a e toenga ho 'apí

'I he taimi ní kuó ke fakakakato ai 'a e ngaahi sitepu ke malu ange ai 'a e loki ho'ó fānaú, fakakaukau leva ki ha ngaahi me'a kehe 'i ho 'apí 'e lava ke ne fakatupunga ha fakatu'utāmaki.

Ko ha fakakaukau lelei ia ke fakama'u kotoa 'a e ngaahi nāunau fale mo e nāunau faka'api mā'olunga mo mamafa 'i ho 'apí. Fakakaukau ki he ngaahi tu'u'anga tohí, kapinetí, TV mo e nāunau fale faka'uhilá (whiteware). 'E 'ikai ngata pē 'a e malu ange 'a e fānau iikí 'i hono fokotu'u 'o e ngaahi me'a ha'i 'i he ngaahi kōpaté mo e ngaahi toloá, ka te nau toe tokoni foki ke tauhi 'a e ngaahi nāunaú ke nau tu'uma'u lolotonga 'o e lulu 'a e mofuiké.

'Oku lahi ha ngaahi me'a te ke lava 'o fai ke toe malu ange ai ho 'apí pea ko e fo'i laka kotoa pē te ke fakahoko te ke toe malu ange ai pē mo ho fāmilí.

Fekumi ki he founnga ke mateuteu ai ho 'apí mo malu'i ai ho fāmilí 'i he [eqc.govt.nz/be-prepared](https://www.eqc.govt.nz/be-prepared)

Ko hono malu'i 'o ho'o pēpeé pe ki'i leká 'i he lolotonga 'o ha *mofuike*

Kapau 'okú ke nofo mo ho'o ki'i leká lolotonga ha mofuike, puke'i fakalelei atu ia ki ho fatafatá pea **Tulu'utui, Toitoi mo Piki ki ha me'a**— 'i lalo 'i ha nāunau fale fefeka. 'Oku ki'i faingofua ange 'eni ki he fanau valevale 'oku te'eki ai ke nau totoló, ka te ke kei lava pē 'o malu'i ha ki'i leka matu'otu'a ange 'aki ha'o fakamalumu mo puke ma'u ia. Fakapapau'i 'oku malu'i foki mo ho fo'i kiá mo ho fo'i 'ulú pea fakapapau'i 'oku kei faka'ata'atā pē mo e mānava'anga 'o ho'o pēpeé.

Tokangaekina 'o e fanga ki'i pēpeé lolotonga 'o ha *me'a* *fakatu'upakē 'oku hoko*

'Oku fiema'u 'e he fanga ki'i pēpeé ha tauhi mo ha tokanga makehe 'i he lolotonga 'o ha me'a fakatu'upakē 'oku hoko. Koe'uhí ko e ala tāpuni 'a e ngaahi halá mo e ngaahi falekoloá 'i ha 'aho 'e tolu pe lahi ange, 'e fiema'u ke ke tauhi ha ngaahi koloa ke faka'aonga'i ki ho'o pēpeé. Fakakaukau ki he:

- taipa
- me'a fakama'a (wipes) pēpē
- huhu'a tāmata siemu ki he nimá 'oku ngaohi me'i he 'olokaholó
- ngaahi milemila veve ki he taipa 'ulí
- ha fa'ahinga faito'o pe kilimi 'oku fiema'u 'e ho'o pēpeé
- ngaahi kofunima faka'aonga'i tu'o taha pē
- vala, kafu pe me'ava'inga 'oku tuku talifaki
- hu'akau efuefu mo e vai ma'a (vakai ki he peesi hokó ki ha fakaikiiki lahi ange)

Fakapapau'i 'oku 'i ai foki mo ha ngaahi nāunau ma'a ho'o ki'i leká 'i ha kato to'oto'o, telia na'a fiema'u ke ke mavahe fakavavevave me'i 'api. Kapau 'oku fa'a nofo ho'o ki'i leká mo ha fāmili pe kau tauhi, 'ave mo ha nāunau ki ha me'a fakatu'upakē ki honau 'apí hangē ko ia 'i ho 'apí.

Ko e fakamatala 'i he peesi ko 'ení 'oku ma'u ia me'i he National Emergency Management Agency. Ke 'ilo lahi ange ki he founga ke mateuteu ai mo matu'uaki ha me'a fakatu'upakē 'e hoko vakai ki he **getready.govt.nz**

Fafanga 'o e pēpeé 'i he lolotnga 'o ha me'a fakatu'upakē 'oku hoko

Kuo pulusi 'e he Potungāue Mo'uí (Ministry of Health | Manatū Hauora) 'a e fale'í ki hono fafanga 'o e fanga kí'i pēpē iikí 'i ha hoko ha me'a fakatu'upakē.

'Oku malu 'a e fakahuhú lolotonga 'o ha me'a fakatu'upakē pea 'oku tokoni ia ki ho'ó pēpeé ke ne fakafepaki'í 'a e loto mafasiá mo e ngaahi mahakí. Manatu'í 'ko hono tokanga'í 'o e fa'éé ko e tokanga'í ai pē ia 'a e pēpeé' ko ia ai fakapapau'í 'okú ke ma'u ha me'a fe'unga ke ke kai mo inu.

Kapau 'okú ke faka'aonga'í 'a e hu'akau efuefú, te ke fiema'u leva 'a e hu'akau efuefu ki he fanga kí'i pēpē kei iikí mo e mo e vai ma'a pea pehē ki ha me'angāue ki he fafangá mo e tauhi ki hono fakama'á ke tauhi 'aki ho'ó pēpeé 'i ha hoko ha me'a fakatu'upakē. 'Oku 'uhinga ia 'e fiema'u ke ke palani fakalelei 'a e founga te ke hoko atu 'akí kapau 'e motuhia 'a e vaí mo e 'uhilá.

'Oku ma'u atu 'a e fakamatala lahi ange 'i he uepisaiti 'a e Potungāue Mo'uí ki he founga ke mateuteu ai mo matu'uaki ha me'a fakatu'upakē 'e hoko lolotonga hono tokanga'í 'o ha pēpē māhina 'e 0-12.

Fekumi ki he 'emergency feeding' 'i he [health.govt.nz](https://www.health.govt.nz) ki ha fakamatala lahi ange.

@earthquakecommission

@EQCNZ

www.eqc.govt.nz/be-prepared